

Nr 541

Av herr Ohlin m. fl., angående åldringsvården.

(Lika lydande med motion nr 451 i Första kammaren)

Prognoserna över befolkningsutvecklingen är mycket säkra mätare på de föränderliga vårdbehoven i ett samhälle. Det har länge varit känt att åldringarnas antal snabbt ökar och att denna ökning kommer att fortsätta flera decennier framöver. Från 1960 till 1980 beräknas antalet personer över 67 år växa från 750 000 till 1 240 000, dvs. med närmare en halv miljon människor. Samtidigt ökar de gamlas procentuella andel i befolkningen från 10 procent 1960 till 14,5 procent 1980.

Situationen inom åldringsvården och åldringssjukvården präglas för närvarande av den alltmer förvärrade bristen på vårdpersonal och därav uppkommande köer. Antalet sjuka åldringar ökar, vilket ställer allt större krav på samhällets resurser för vård och behandling av de gamla.

Åldringsvård

Vi använder här nedan begreppet åldringsvård för alla åtgärder i avseende på gamla som inte är att hänföra till sjukvård.

Stor vikt fästes vid *miljöfrågorna*. För att de gamla inte skall känna sig bortkomna i samhället fordras, att kravet på att bevara äldre miljöer uppmärksammas. Vidare måste en institutionalisering av åtgärder undvikas. De gamla bör så länge som möjligt få vara kvar i sina hem.

Bostadsfrågan måste lösas. Socialpolitiska kommitténs kartläggning av de gamlas bostadsförhållanden ger belägg för att snara förbättringar är av nöden. Ofta kan relativt små förbättringar ge de gamla den bästa hjälpen. Vi syftar på sådana åtgärder som installation av värmeanläggningar, WC, vatten- och avloppsanordningar. Dessa åtgärder ger åldringarna ökad komfort och bättre möjligheter att klara sig själva, samtidigt som fördelen vinnes, att de gamla får stanna kvar hemma. Vid sidan av dessa åtgärder måste fler pensionärslägenheter tillskapas för att tillgodose önskemål från sådana gamla, som inte vill eller orkar med att stanna kvar i sina hem eller som av andra skäl är i behov av ny bostad.

Allting bör göras för att stimulera den gamla människans *aktivitet* och därigenom förhindra svaghet och sjukdom på ett alltför tidigt stadium av ålderdomen. Samhället bör stimulera åldringarna till arbete. Väsentligt är att öka arbetsgivarnas intresse att ha kvar eller nyanställa gamla män-

niskor. Skattepolitiska reformer till förmån för arbetande pensionärer är särskilt angelägna. För närvarande drabbas pensionärer med små extrainkomster av orimliga avbränningar i form av skatter och mistade folkpensionsförmåner. En ändring av dessa regler måste komma till stånd. Förslag i sådan riktning framläggs i en annan motion från vårt håll till årets riksdag.

Men det är inte bara genom förvärvsarbete som de gamlas aktivitet kan stimuleras. Det är över huvud taget angeläget att gamla människor får sysselsättning — den kan gälla hobbyverksamhet eller resor men också en så enkel sak som promenader i det fria.

Utomlands bl. a. i England, har man prövat en form av sysselsättnings-terapi för gamla som i stort sett är okänd i Sverige. Man har låtit inrätta daghem för gamla, där dessa kunnat ägna sig åt motion eller annan sysselsättning. Aldringsgymnastik har praktiserats. På daghemmen har vidare funnits spel, som de gamla kunnat sysselsätta sig med, och möjligheter till skilda slag av hobbyverksamhet. Daghemmen är mycket populära. Vi tror att sådana daghem skulle mötas med stort intresse av många pensionärer här hemma som nu längtar efter men inte finner medel för aktivitet på ålderns dagar.

Vi föreslår, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer om skyndsamt utredning angående inrättande av *daghem för gamla*. Utredningen bör undersöka möjligheterna av statligt stöd till sådan verksamhet.

Aldringarnas aktivitet stimuleras också av resor. En betydelsefull förmån är därför rabattresorna på järnväg. Det har diskuterats att vidga tillämpningsområdet för 67-kortet. Förslag i sådan riktning framföres i andra motioner från vårt håll till årets riksdag.

Åldrandet karakteriseras av en viss fortskridande *svaghet*. Denna svaghet är inte i och för sig något direkt sjukdomssymptom. Den medför emellertid att den friska åldringen, om han blir kvar i hemmet, så småningom blir i behov av någon form av hjälp. Sådan hjälp lämnas numera av samhället om än tyvärr i en alltför ringa utsträckning. De hjälpbehövande bör ha möjlighet att anlita hemvårdande personal, som sköter de i ett hem förekommande uppgifterna, köper hem mat, bäddar och städar osv., dvs. utför sysslor som trots att de inte kräver någon särskild utbildning ändå är mycket nödvändiga. Samhällets hemhjälpverksamhet måste kraftigt expandera under den närmaste tiden.

Syftet med ålderdomshemmen har varit att bereda en fristad åt gamla, som inte var sjuka men som behövde ständig tillsyn. Detta syfte har inte kunnat fasthållas. På ålderdomshemmen är sjuka åldringar numera talrika, vare sig särskilda sjukavdelningar finns eller inte. Klientelet består av de allra äldsta. Tre fjärdedelar av de gamla vid ålderdomshemmen är över 75 år och hälften har fyllt 80. Vid hemmen finns vidare, enligt socialpolitiska kommitténs utredningar, ett stort antal gamla som egentligen bort

erhålla vård i annan form. Allt detta gör att man hyser stora bekymmer för ålderdomshemmen. Många ålderdomshem behöver en standardmässig upp- rustning. Åtgärder för att förbättra den på många håll dåliga samordningen av remisser från ålderdomshem till sjukhus eller sjukhem och vice versa bör övervägas.

Åldringssjukvård

Behovet av vårdplatser vid *sjukhemmen för långtidssjuka* är enormt. Ytterligare 10 000 vårdplatser beräknas behöva inrättas under den närmaste tioårsperioden. Som jämförelse kan nämnas att endast ca 3 000 vårdplatser har inrättats sammanlagt under de senaste sju åren. Bristen på sjukplatser har föranlett, att många åldringar fått vårdas på andra anstalter än sjukhem för långtidssjuka. Det beräknas således att de vanliga sjukhusen utanför de tre största städerna nu rymmer 1 350 långtidssjuka. 1 800 långtidssjuka åldringar befinner sig på ålderdomshem och 400 på mentalsjukhus.

I statsverkspropositionen förutskickas förslag om åtgärder från statens sida för att stimulera landstingen att uppföra fler sjukhem för långtidssjuka. Sådana åtgärder får bedömas som synnerligen angelägna. Risk föreligger emellertid för att åtgärderna inte blir tillräckligt verkningsfulla om de inte kombineras med åtgärder för att undanröja personalkrisen på sjukvårdens område. För åldringssjukvårdens del är det framför allt angeläget att skaffa fram fler sjuksköterskor och sjukgymnaster. Åtgärder i sådant syfte skisseras i en annan motion från folkpartiet till årets riksdag.

Personalkrisen gör att åtgärder för att förbättra *hemsjukvården* i nuläget ter sig mycket angelägna. Denna verksamhet måste få helt andra proportioner än vad som vi hittills vant oss vid, vilket förutsätter kraftigt stöd av samhället. Särskilt bör understrykas vikten av att den stora reserv av icke yrkesverksam sjukvårdspersonal som finns bättre tillvaratages.

Den geriatriska forskningen intar en nyckelroll. Kunskaperna om åldrandets biologiska innebörd och de preventiva åtgärder som står till buds för att förebygga och lindra åldringssjukdomar blir nämligen avgörande för våra möjligheter att komma till rätta med problemen. Det är nödvändigt att frikoppla den geriatriska vetenskapen från medicinen i övrigt. Endast om lärostolar i geriatrik inrättas vid högskolorna blir det möjligt att snabbt få fram de specialister som behövs i varje fall vid de stora geriatriska sjukhusen.

Vi föreslår att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer om skyndsamt utredning och förslag rörande inrättande av professurer i geriatrik. Detta yrkande återgives i en följdmotion.

Med stöd av ovan anförd motivering hemställs,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om skyndsamt utredning om inrättande av daghem för gamla

i avsikt att skapa nya möjligheter till sysselsättningsterapi
samt om frågor angående statligt stöd till denna verksamhet.

Stockholm den 26 januari 1964

Bertil Ohlin

Gunnar Helén

Sven Wedén

Gustaf Kollberg

Manne Ståhl

Sven Gustafson

i Göteborg

Bertil von Friesen

Henning Gustafsson

i Skellefteå